SPORT SOHASIDA PEDAGOGIK TA’LIMNING INNOVATSION KLASTERINI AMALGA OSHIRISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMI

Xoldorov Otabek Doniyor o‘g‘li
Guliston davlat pedagogika instituti o‘qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada sport sohasida pedagogik ta’lim tizimini rivojlantirishda innovatsion klaster yondashuvining ahamiyati, uning mazmun-mohiyati hamda zamonaviy amalga oshirish mexanizmlari yoritilgan. Shuningdek, sport ta’limida integratsiya, hamkorlik va raqamli texnologiyalar asosida samaradorlikni oshirish yo‘llari tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: innovatsion klaster, sport ta’limi, pedagogik tizim, integratsiya, hamkorlik, raqamli texnologiyalar, kompetensiya, metodika

Bugungi kunda globallashuv va raqamli transformatsiya jarayonlari barcha sohalar qatori sport tizimiga ham jiddiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Sport nafaqat jismoniy chiniqish vositasi, balki jamiyatda sog‘lom turmush tarzini shakllantirish, yosh avlodni ma’naviy-axloqiy jihatdan tarbiyalash, ularning ijtimoiy faolligini oshirishda muhim omil sifatida e’tirof etilmoqda. Shu bois sport sohasida faoliyat yurituvchi pedagog kadrlarni zamonaviy talablar asosida tayyorlash dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Hozirgi davrda an’anaviy pedagogik yondashuvlar sport ta’limi samaradorligini to‘liq ta’minlab bera olmayapti. Bu esa ta’lim tizimiga innovatsion yondashuvlarni joriy etishni, ilg‘or xorijiy tajribalarni o‘rganish va milliy ta’lim tizimiga moslashtirishni talab etadi. Ayniqsa, pedagogik ta’limda klaster yondashuvining qo‘llanilishi ta’lim jarayonining sifatini oshirish, nazariya va amaliyot o‘rtasidagi uzviylikni ta’minlash hamda barcha manfaatdor subyektlar o‘rtasida samarali hamkorlikni yo‘lga qo‘yishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Innovatsion klaster modeli sport ta’limi tizimida oliy ta’lim muassasalari, sport maktablari, ilmiy-tadqiqot institutlari, davlat va nodavlat tashkilotlar o‘rtasida o‘zaro integratsiyani kuchaytirishga xizmat qiladi. Bunday tizim orqali ta’lim jarayoniga ilg‘or pedagogik texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya vositalari va innovatsion metodlar keng joriy etiladi. Natijada esa bo‘lajak sport pedagoglarining kasbiy kompetensiyalari shakllanib, ularning amaliy faoliyatga tayyorgarlik darajasi sezilarli darajada oshadi.

Sport sohasida pedagogik ta’limning innovatsion klasterini shakllantirish zamonaviy ta’lim tizimining ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, u ta’lim sifati va samaradorligini oshirishga xizmat

qiladi. Mazkur yondashuv ta’lim, ilm-fan va amaliyotning o‘zaro integratsiyasi asosida tashkil etilib, pedagog kadrlarni tayyorlashning yangi modelini yaratadi. Innovatsion klaster tizimi sport ta’limida mavjud muammolarni hal etish, xususan nazariy bilimlar va amaliy ko‘nikmalar o‘rtasidagi uzilishlarni bartaraf etishda muhim vosita hisoblanadi.

Birinchi navbatda, integratsion hamkorlikni rivojlantirish innovatsion klasterning asosiy tarkibiy elementi sifatida namoyon bo‘ladi. Ta’lim muassasalari, sport maktablari, professional klublar, federatsiyalar va ilmiy-tadqiqot institutlari o‘rtasida uzluksiz hamkorlikni yo‘lga qo‘yish orqali yagona ta’lim makoni shakllanadi. Bunday hamkorlik tizimi talabalarga o‘z bilimlarini real sport muhitida sinab ko‘rish, murabbiylik faoliyatini amaliy jihatdan o‘rganish hamda kasbiy tajriba orttirish imkonini beradi. Natijada, bitiruvchilarning mehnat bozoriga moslashuvi tezlashadi va ularning raqobatbardoshligi oshadi. Shu bilan birga, hamkorlik asosida tashkil etilgan amaliy mashg‘ulotlar va stajirovkalar pedagogik jarayonning sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi.

Ikkinchi muhim yo‘nalish – raqamli texnologiyalarni sport ta’limiga keng joriy etishdir. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari ta’lim jarayonini optimallashtirish, individuallashtirish va interaktivlikni ta’minlash imkonini beradi. Xususan, onlayn ta’lim platformalari orqali masofaviy o‘qitish tizimi yo‘lga qo‘yilib, bilim olish imkoniyatlari kengaytiriladi. Sun’iy intellekt asosidagi tizimlar yordamida sportchilarning jismoniy holati, yuklama darajasi va rivojlanish dinamikasi tahlil qilinadi. Videoanaliz va biomekanik dasturlar esa harakat texnikasini chuqur o‘rganish, xatolarni aniqlash va ularni bartaraf etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa o‘quv jarayonini ilmiy asosda tashkil etishga xizmat qilib, ta’lim samaradorligini oshiradi.

Uchinchi jihat sifatida kompetensiyaga asoslangan yondashuvni alohida ta’kidlash lozim. Zamonaviy sport pedagogi nafaqat nazariy bilimlarga ega bo‘lishi, balki amaliy faoliyatda samarali ishlay oladigan, innovatsion fikrlaydigan, kommunikativ va tashkilotchilik qobiliyatiga ega mutaxassis bo‘lishi zarur. Kompetensiyaga asoslangan yondashuv aynan shu talablarni hisobga olgan holda ta’lim jarayonini tashkil etishni nazarda tutadi. Klaster tizimi esa bu jarayonni yanada kuchaytirib, talabalarni real muhitda faoliyat yuritishga tayyorlaydi. Natijada, ularning mustaqil fikrlash, muammolarni hal etish va tezkor qaror qabul qilish qobiliyatlari rivojlanadi.

To‘rtinchi yo‘nalish – innovatsion pedagogik metodlarni qo‘llashdir. An’anaviy dars o‘tish uslublari o‘rniga interaktiv va talaba markazli metodlardan foydalanish ta’lim samaradorligini oshiradi. Xususan, gamifikatsiya (o‘yin elementlarini ta’limga joriy etish), loyihaviy ta’lim, muammoli o‘qitish, “case-study” usullari sport mashg‘ulotlarini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Bunday yondashuv o‘quvchilarning motivatsiyasini oshiradi, ularni faol ishtirok etishga undaydi hamda bilimlarni chuqur o‘zlashtirishga yordam beradi. Ayniqsa, sport mashg‘ulotlarida kreativ yondashuvlarning qo‘llanilishi jismoniy faollik bilan birga intellektual rivojlanishni ham ta’minlaydi.

Beshinchi muhim mexanizm – ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirishdir. Innovatsion klaster tizimi doirasida talabalar va o‘qituvchilarni ilmiy izlanishlarga jalb etish sport pedagogikasining rivojlanishiga xizmat qiladi. Ilmiy tadqiqotlar orqali yangi metodikalar, trening dasturlari va o‘qitish texnologiyalari ishlab chiqiladi. Shu bilan birga, ilmiy faoliyat pedagoglarning kasbiy rivojlanishiga, ularning ilmiy salohiyatini oshirishga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Tadqiqot natijalarini amaliyotga joriy etish esa ta’lim sifatini yanada oshirishga imkon yaratadi.

Shuningdek, innovatsion klaster tizimi sport ta’limida uzluksizlik va tizimlilikni ta’minlaydi. Ya’ni, maktabgacha ta’limdan boshlab oliy ta’lim va malaka oshirish tizimigacha bo‘lgan barcha bosqichlar o‘zaro bog‘liq holda faoliyat yuritadi. Bu esa sport sohasida kadrlar tayyorlashning yaxlit tizimini shakllantiradi. Natijada, yoshlarning sportga bo‘lgan qiziqishi ortadi, iqtidorli sportchilar aniqlanadi va ularni qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari takomillashadi.

Umuman olganda, sport sohasida pedagogik ta’limning innovatsion klasterini amalga oshirish yuqoridagi mexanizmlar asosida tizimli ravishda tashkil etilganda, ta’lim jarayonining samaradorligi oshadi, pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligi yuksaladi hamda sport sohasi barqaror rivojlanadi. Bu esa mamlakatda sog‘lom turmush tarzini shakllantirish va xalqaro maydonda yuqori natijalarga erishishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, sport sohasida pedagogik ta’limning innovatsion klasterini amalga oshirish zamonaviy ta’lim tizimini takomillashtirishning muhim va dolzarb yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur yondashuv ta’lim jarayonida nazariya, amaliyot va ilmiy faoliyat o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni ta’minlab, pedagog kadrlar tayyorlash sifatini yangi bosqichga olib chiqadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, integratsion hamkorlikni rivojlantirish, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, kompetensiyaga asoslangan yondashuvni tatbiq qilish hamda innovatsion pedagogik metodlardan foydalanish sport ta’limining samaradorligini oshiradi. Ayniqsa, klaster tizimi orqali ta’lim muassasalari va sport tashkilotlari o‘rtasida mustahkam hamkorlik shakllanib, talabalar uchun real amaliy muhitda bilim va ko‘nikmalarni egallash imkoniyati yaratiladi.

Shuningdek, innovatsion klaster modeli sport ta’limida uzluksizlikni ta’minlab, barcha bosqichlar o‘rtasida o‘zaro aloqadorlikni kuchaytiradi. Bu esa nafaqat malakali pedagog kadrlarni tayyorlash, balki iqtidorli yoshlarni aniqlash, ularni qo‘llab-quvvatlash va yuqori natijalarga erishish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-yanvardagi PF-5924-son Farmoni. “O‘zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va sportni yanada rivojlantirish to‘g‘risida”.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 3-noyabrdagi PQ-414-son qarori. “Jismoniy tarbiya va sport sohasida kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”.

3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 23-sentabrdagi 797-son qarori. “Oliy ta’lim tizimida innovatsion faoliyatni rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”.

4. To‘xtaxodjaeva M.X. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2018.

5. Ishmuhamedov R.J., Yuldashev M.A. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017.

6. Abduqodirov A.A. Ta’limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Fan, 2020.

7. Назаров Ш.Ж. Жисмоний тарбия ва спорт педагогикаси. – Тошкент: Ўзбекистон, 2019.